תורה אור

ויקרא יא
במדבר לא
ויקרא יא
במדבר לא
ויקרא טו
שם
במדבר לא
שם

"כלי כלי" מהתם: מוסף ⊗שק על הבגד שטמא משום אריג: אטו בגד לאו אריג הוא? הכי קאמר מוסף שק על הבגד אף על פי שאינו אריג טמא למאי חזי? אמר רבי יוחנן שכן עני קולע שלש נימין ותולה בצואר בתו: *תנו רבנן °שק אין לי אלא שק מניין לרבות את הקילקלי ואת החבק? ת"ל או שק יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות? ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג. הרי הוא אומר במת °וכל כלי עור וכל מעשה עזים וגו' תתחטאו לרבות הקילקלי ואת החבק, יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות? ודין הוא טימא בשרץ וטימא במת מה כשטימא בשרץ לא טימא אלא טווי ואריג אף כשטימא במת לא טימא אלא טווי ואריג, הן, אם היקל בטמא שרץ שהיא קלה נקיל בטומאת המת שהיא חמורה? תלמוד לומר "בגד ועור"-"בגד ועור" לגזירה שוה: נאמר °"בגד ועור" בשרץ ונאמר °"בגד ועור" במת-מה בגד ועור האמור בשרץ לא טימא אלא טווי ואריג אף בגד ועור האמור במת לא טימא אלא טווי ואריג, ומה בגד ועור האמור במת טמא כל מעשה עזים אף בגד ועור האמור בשרץ טמא כל מעשה עזים. אין לי אלא דבר הבא מן העזים, מניין לרבות דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה? תלמוד לומר "או שק". והא אפיקתיה לקילקלי וחבק? הני מילי מקמי דליתיה ג"ש השתא דאתי גזירה שוה איתור ליה. ואין לי אלא בשרץ, בטומאת מת מניין? ודין הוא טימא במת וטימא בשרץ מה כשטימא בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף כשטימא במת עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים, הן, אם הרבה בטומאת ערב שהיא מרובה נרבה בטומאת שבעה שהיא מועטת? תלמוד לומר "בגד ועור"-"בגד ועור" לגזירה שוה: נאמר "בגד ועור" בשרץ ונאמר "בגד ועור" במת, מה "בגד ועור" האמור בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף "בגד ועור" האמור במת עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים. ומופנה, דאי לאו מופנה איכא למיפרך מה לשרץ שכן מטמא בכעדשה *לאי אפנויי מופני *) מכדי שרץ איתקש לשכבת זרע דכתיב °"איש אשר תצא ממנו שכבת זרע" וסמיך ליה "איש אשר יגע בכל שרץ" וכתיב ביה בשכבת זרע "וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע", "בגד ועור" דכתב רחמנא בשרץ למה לי שמע מינה לאפנויי, ואכתי מופנה מצד אחד הוא, הניחא למאן דאמר *מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין אלא למאן דאמר *למידין ומשיבין מאי איכא למימר? דמת נמי אפנויי מופנה-מכדי מת אתקש לשכבת זרע דכתיב °"והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע" וכתיב בשכבת זרע "וכל בגד וכל עור", "בגד ועור" דכתב רחמנא במת למה לי, ש"מ לאפנויי: °"ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז", א"ר אלעזר *"עגיל" זה דפוס של דדין "כומז" זה דפוס של בית הרחם אמר רב יוסף אי הכי היינו דמתרגמינן "מחוך"-דבר המביא לידי גיחוך אמר ליה רבה מגופיה דקרא ש"מ "כומז"-כאן מקום זימה: °"ויקצוף משה על פקודי החיל" אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר להן משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון? אמרו לו "לא נפקד ממנו איש", אמר להן אם כן כפרה למה? אמרו לו אם מידי עבירה יצאנו, מידי הרהור לא יצאנו, מיד-"ונקרב את קרבן ה'" תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה? מפני

שזנו

*) [ב"ק כה:]

כלי כלי. בשרצים כתיב "כל כלי אשר יעשה מלאכה" וגו' ומגופיה דקרא דשרצים לא מצי יליף ד"אשר יעשה מלאכה" לאו כלי תכשיט משמע: **שק.** הוא עשוי מנוצה של עזים שאף על פי שאינו ארוג אלא קלוע קטן עשה מטוה של עזים לתלות בו בתי נפש לצואר בתו טמא שדרכו בכך ותכשיט הוא וה"ק שהוא טמא משום אריג ואע"פ שאינו אריג: **קולע ג' נימין כו'.** ג' חוטין של מטוה של טוה של עזים לבוטה: **ותולה בצואר בתו.** וקליעתה זו היא אריגתו מאחר שהוא טווי כדאמרן גבי תיכי חלילתא בריש פירקין דקרי להו אריג והא דקאמר אע"פ שאינו אריג כלומר לאו אריג ממש: **אין לי אלא שק.** העשוי ללבוש רועים: **קילקלי.** מסרך של סוס שקורין פייטרא"ל: **חבק.** ליגלא של סרגא ואוכף ועושין אותה מטוה של עזים טווי ואריג: **יכול שאני מרבה החבלים והמשיחות.** לאיה"ל שעושין למדוד וקולעין מן הטוה כמו שנתלשה ואינו טווי ולא דמי לקולע שלש נימין דלעיל דהתם טווי הוא וזו היא אריגתו: **יכול שאני מרבה כו'.** הואיל וכתיב "כל": **ודין הוא שלא נרבה.** ולא נריך קרא למעוטי: **הן.** תמיה הוא וכי דברים שוים הם: **אם היקל בטומאת שרץ שהיא קלה.** כלומר אם היקל מלטמא חבלים ומשיחות היקל לך בשרץ שטומאתו קלה טומאת ערב: **נקל.** גם אנחנו בבנין אב-זה במת שטומאתו חמורה טומאת ז': **תלמוד לומר בגד ועור גזירה שוה.** וכי היכי דיליף מת משרץ למעוטי חבלים ומשיחות יליף נמי שרץ ממת לכל מעשה עזים לרבות קילקלי וחבק: **אין לי אלא בשרץ.** דאו שק התם כתיב: **אם ריבה.** לטמא דבר הבא מזנב הסוס, בטומאת ערב הוא דריבה: **שהיא מרובה.** שכל המגעות טומאת ערב הן בין לשרץ, ונבילה, ושכבת זרע, מגע הזב, ומגע טמא מת: **נרבה אנו בטומאת ז' שכן מועטת היא.** שאינה בכל המגעות אלא במגע המת בלבד: **מופנה.** צריך שתהא גזירה שוה זו מב' תיבות דבגד ועור מופנין למדרש זה-שלא יהו צריכין לגופן, ומאחר שמופנין ללמוד גזירה שוה ה"ל כמאן דכתיב דרשא בקרא בהדיא ואין משיבין עליה: **דאי לאו מופנה.** אמרינן לגופן-באו ולא ילפינן להא מילתא מינייהו: **דאיכא למיפרך כו'.** וה"ה דמצי למימר הכי אגזירה שוה קמייתא ומיהו אסקי לכולה ברייתא ברישא ופריך אהא דסליק מינה, ובשינויא דמשנין בהא, מיתרצא נמי קמייתא: **לאי.** באמת: **וכתיב ביה בשכבת זרע.** דבגד ועור טמאים הם בו: **מצד אחד.** הכתובין בשרץ מופנים כדאמרן אבל הכתובין במת אין מופנין: **הניחא למ"ד כו'.** פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן היא במסכת נדה בהמפלת (דף כב:): **אלא למאן דאמר למידין.** אם אין תשובה: **ומשיבין.** אם יש להשיב: **מאי איכא למימר.** הרי יש להשיב שכן מטמא בכעדשה: והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע: **דפוס של דדין.** שמונחות בו: **גיחוך.** ליצנות: **לקלקולכם.** של מעשה שטים לזנות את בנות מואב שמא כך עשיתם במדין לכך אתם צריכין קרבן: **לא נפקד.** לא נחסר מדת יהודית:

מניין לרבות את הקילקלי והחבק. ואם תאמר והא לא מיטלטל מלא וריקן ואי משום דאפשר לקפלה אם אינו עשוי לכך לאו כלום הוא כדאמר לקמן גבי קב הקיטע דאע"ג דיש לו בית קיבול לרחם שוקו אם אינו עשוי לקבל טהור וי"ל דהני נמי לשם כל צורכן עשוין מתחלה אך קשה דלעיל פ' במה מדליקין (דף כז: ושם) מפיק דבר הבא מן העזים דמטמא בשרצים מאו בגד וקילקלי וחבק באין מן העזים ומפיק להו הכא מאו שק וע"ק דהתם מרבה לנוצה של עזים לג' על ג' ואינו שק שיעורו בד' ואומר ר"י דתרי גווני נוצה של עזים הוו והתם מיירי [בדקה] שעושים ממנה בגדים חשובים והלכך איתרבו לשלשה על שלשה כמו שאר בגדים והכא מיירי בנוצה גסה שממנה עושין קילקלי וחבק וחבלים ומשיחות ושק: **שמע** מינה לאפנויי. הקשה ה"ר אליעזר ממיץ כיון דאיתקש שרץ ומת לשכבת זרע א"כ ג"ש דבגד ועור ל"ל דכל מה שיהיה במת ניתן בשכבת זרע וכל מה שיהיה בשכבת זרע ניתן בשרץ וכן להפך דהא קי"ל *דבר הבא מן ההיקש חוזר ומלמד בהיקש חוץ מן הקדשים: **מידי** הרהור מי ינאנו. וא"ת והא אפילו (א) יפת תואר הותרה להם וי"ל דמכל מקום שייך בה איסור כדאמרינן (קדושין דף כב.) ותשקת בה ולא בחברתה:

ובמוך

[זבחים נז:]

נח א ב ג ד מיי' פ"א מהל' כלים הלכה יב:

רבינו חננאל

קילקלי. מלשון יון הוא והוא עשוי בגד [(גליון) משיער של עזים והוא קשה עשוי להצניעו תחת הכרים והכסתות. חבקים כסוי הכסאות (ת"ל) או בגד או עור או שק אין לי אלא] שק בלבד מנין לרבות הקילקלי וחבק ת"ל או שק פי' מרבינן להו מאו כלומר הוה ליה למימר שק. או דכתב רחמנא למה לי לרבויי קילקלי וחבק. יכול שאני מרבה חבלים ומשיחין שיטמאו ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג הרי הוא אומר במת כל מעשה עזים יכול שאני מרבה חבלים ומשיחים דין הוא טימא בשרץ טימא במת כו'. ודחינן ואם היקל בטומאת שרץ שהיא קלה פי' טומאת שרץ קלה היא שהיא טומאת ערב אבל טומאת מת חמורה היא שהיא טומאת שבעה לא נתרבה ת"ל (או) בגד ועור בגד ועור לג"ש נאמר בגד ועור בשרץ ונאמר בגד ועור במת. פי' דין ג"ש ב' פסוקים וכל פסוק ופסוק כתוב מלין שאינן צריכין לפסוק ואין מילין פסוין לא נכתבו אלא בתוך פסוקים אלו אלא לדון מהם ג"ש להיות כל דין שמפורש באחד מהן שיהא גם השני כמותו וזהו שכתוב בענינו בגד ועור בשרץ בגד ועור במת וצריכין להיות אלו בגד ועור מופנים בשני הפסוקים. שאם הן בפסוק אחד יתירין כגון שלמדו טומאת בגד ועור בשרץ משכבת זרע ונמצא בגד ועור האמור בשרץ מופנה כגון זה למידין ואם יש פירכא משיבין ופורכין ואם הן אלו פסוקים בגד ועור יתירין בשרץ ובמת למידין במת מן השרץ זהו מטאין במת דבר הבא מזנב הסוס מזנב הפרה כשם שמטמאין בשרץ ואין משיבין ואע"ג דאיכא למפרך ואם ריבה בטומאת שרץ שהיא מרובה. פי' טומאת שרץ (נותנת) [נוהגת] בשמנה שרצים. נרבה טומאת מת שהיא מועטת שאינה אלא במת בלבד ואוקימנא כיון שהן מופנה משני צדדין למידין ואין משיבין. ואלו הדברים הל"מ להדרש בענין הזה מסורת בידי חכמים:

רב נסים גאון

הניחא למאן [דאמר] מופנה מצד א' למדין ואין משיבין אלא למאן דאמר למידין ומשיבין מאי איכא למימר. מחלוקת בין ר' ישמעאל ורבנן ועיקר דילה במס' נדה בפרק המפלת (דף כב) אמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' כל גזירה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למידין ממנה מופנה מצד אחד לר' ישמעאל למידין ואין משיבין לרבנן למידין ומשיבין: **אמר** להם משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון אמרו לו לא נפקד ממנו איש. במס' יבמות בפרק הבא על יבמתו (דף סא) אמרו ור' שמעון לא נפקד ממנו איש לעבירה ולדבר זה נתכוונו בהם בתשובה זו:

קסבר

[בערוך איתא לאיי ומפרש דלשון יון הוא ע"ש]

[נדה כב:]

[לקמן קלא. יבמות ע: עד. נדה כב:]

[מ' כלה]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מידי וכו' אפי' ליקח יפת תואר

שלבים:
טווי (קליעה)
אריג

מרבים:
קילקלי וחבק
לא מרבים:
חבלים ומשיחות

*סוגריים לשם דיון
כדי לשמור על רצף
הקריאה. בתוכם
הגמ' מקשה קושיה
על הלימוד מאו שק
ומתרצת

סיכום הגזרה שוה:
הג"ש למד דבין בשרץ
בין במת
1- יש טומאה לכל
מעשה עיזים כולל
קלקלי וחבק (ולא
רק בגד טווי)
2- יש טומאה לדבר
הבא מזנב הסוס
וזנב הפרה

נושא
טווי
ואריג
מקבל
טומאת
1. שרץ
2. מת
3. שכבת זרע